

Zvaničnik UN-a govori o egzodusu iz Žepe

Author: [Velma Šarić](#)

Svedok kaže da su srpske trupe „prisilno raseljavale“ civile.

Piše: Velma Šarić iz Sarajeva (TU br. 682, 4. mart 2011.)

Na suđenju Zdravku Tolimiru pred Haškim tribunalom, ove sedmice je jedan bivši zvaničnik Ujedinjenih nacija opisao neizvesnost i strah koji su za vreme rata vladali u istočno-bosanskoj enklavi Žepi.

Kao oficir za civilne poslove mirovnih trupa Ujedinjenih nacija (UNPROFOR), svedok tužilaštva Edvard Džozef (Edward Joseph) obišao je Žepu u julu 1995. On je o toj poseti već svedočio u avgustu 2007. godine, na suđenju Vujadinu Popoviću, pa je transkript tog svedočenja ove sedmice uključen u zapisnik.

Tolimir je bivši pomoćnik komandanta za vojno-obaveštajni rad i bezbednost pri generalštabu Republike Srpske (RS), a tereti se po osam tačaka optužnice za genocid, istrebljenje, ubijanje, te prisilno razmeštanje stanovništva i deportaciju Bošnjaka iz Srebrenice i Žepe u julu 1995.

U to vreme je Džozefov starešina bio Dejvid Harland (David Harland), šef civilne misije UN-a za Bosnu, koji je UN obavestavao o dešavanjima u Žepi. Nakon što je tužilac Džozefu pokazao pojedine Harlandove izveštaje, svedok je potvrdio da je – zajedno sa Ukrajincom Viktorom Bezručnikom (Victor Bezruchenko), sa kojim je i posetio Žepu – bio izvor za neke od podataka koje je Harland izneo.

Tokom 1995. Žepa je – uz Srebrenicu i Goražde – postala jedna od triju bosanskih enklava u dolini reke Drine (istočna Bosna), koje su bile opkoljene od strane bosanskih Srba.

„U julu 1995. otišao sam u Tuzlu, kako bih obišao lokalnu vazдушnu bazu u kojoj je bilo smešteno više hiljada žena i dece koji su iz istočne Bosne doputovali autobusima. Delovali su izgledno i veoma zabrinuto“, kazao je svedok.

„Tamo smo ostali otprilike nedelju dana, da bismo potom otišli u Žepu. U skladu sa važećim pravilima UNHCR-a [Visoki komesarijat UN-a za izbeglice], 26. jula smo te žene pitali da li su grad napustile svojevolsjno . . . pri čemu je većina odgovorila potvrdno, s tim da je jedna od njih rekla da je želela da ostane, ali da je isuviše strahovala od toga da je niko ne bi zaštitio. Potom je počela da plače, pa su i sve ostale zaplakale.“

U materijalima iz Harlandovih izveštaja nalazi se i konstatacija da se „Srbi neće opredeliti za pešadijski napad na enklavu sve dok u potpunosti ne oslabe njenu vlast“.

Džozef je tužiocu objasnio da je Harland na umu imao izolaciju Žepe, jer je vojska bosanskih Srba (Vojska Republike Srpske, VRS) „stvarala atmosferu oskudice osnovnih resursa i granatirala ciljeve koji nisu bili samo vojni“.

Nastavljajući da opisuje atmosferu u enklavi, Džozef je dodao: „Kada je konvoj UNHCR-a odlazio, neke žene su ga u centru grada blokirale, jer su strahovale da će to biti poslednji konvoj i da će ostati prepuštene na milost i nemilost srpskih snaga.“

Svedok je rekao da je, zajedno sa Bezručnikom, često viđao komandanta vojske bosanskih Srba, generala Ratka Mladića, kako u društvu Tolimira nadzire dešavanja. Dodao je i da je znao da su njih dvojica bili najviši zvaničnici VRS-a.

Kao neko ko je u periodu od 1992. do 1996. bio komandant glavnog štaba vojske bosanskih Srba, Mladić se tereti za genocid, ratne zločine i zločine protiv čovečnosti.

Tužilac Nelson Tejer (Nelson Thayer) pitao je svedoka da li se još uvek seća toga da su i VRS i bosanska vojska zapretile da će napasti ukrajinsku jedinicu UNPROFOR-a – o čemu je i svedočio na suđenju Popoviću.

„Sećam se, bilo je tačno onako kako je i opisano u izveštajima“, odgovorio je on, dodajući da je to pogotovo značajno zbog toga što je Bezručenko ukrajinski državljanin.

Džozef je konstatovao da civilno stanovništvo iz Žepe nije bilo „evakuisano, nego prisilno izmešteno“.

Tužilac je skrenuo pažnju na to da je u jednom od Harlandovih izveštaja reč „evakuacija“ stavljena pod navodnike. Džozef je rekao da ga je kretanje stanovništva podsećalo „više na prisilno razmeštanje nego na evakuaciju u slučaju prirodne katastrofe“.

A kada ga je sudija Priska Matimba Nijambe (Prisca Matimba Nyambe) upitao da li je takvu evakuaciju

tokom rata bilo moguće izvesti, svedok je odgovorio: „Naravno, možete to uporediti sa onim što se trenutno dešava u Libiji.

„Bio sam, takođe, naročito zabrinut zbog onoga što bi se dogodilo muškarcima iz Žepe u slučaju da raseljavanje stanovništva bude ishod pregovora [koje su, pod pokroviteljstvom UN-a, bosanska vojska i VRS vodili o budućnosti enklave].

„Pitao sam se kako ih se može bezbedno transportovati sa tog područja na područje pod kontrolom bosanskih snaga.“

Dodao je i da je njegova zabrinutost „bila zasnovana na trogodišnjem ratnom iskustvu, kao i na svežem sećanju na nedavne događaje u Srebrenici, pri čemu je u to vreme jedina izvesna stvar u vezi sa sudbinom muškaraca koji se nisu vratili bila veliki znak pitanja“.

„Gde su ti ljudi [iz Žepe] bili 29. jula?“, pitao je tužilac.

„Skrivali su se, barem koliko je meni poznato, u brdima – šuma je tamo gusta“, odgovorio je svedok.

„Da li su UNPROFOR ili VRS imali bilo kakvu kontrolu nad tim ljudima, da li su se na neki način starali o njima?“, pitao je tužilac.

„Ne – niti mi, niti Srbi“, odgovorio je svedok.

U nastavku svedočenja je bilo reči o Avdi Paliću, pukovniku bosanske vojske iz Žepe koji je 1995. zauvek nestao nakon što je otišao da se sastane sa visokim zvaničnicima Srba i UN-a. Njegovi su ostaci pouzdano identifikovani tek 2009.

„Veoma se dobro sećam napora koji smo Viktor [Bezručenko] i ja učinili čim je pukovnik Palić bio uhapšen“, kazao je Džozef. „Razgovarali smo s Mladićem preko radio-uređaja: mi smo bili u gradu, a on negde u okolnim brdima, i rekao nam je – koliko sam shvatio – da je Palić mrtav.

„Kasnije, kada smo se Viktor i ja sreli sa Mladićevom prevoditeljkom, ona nam je to – ukoliko se tačno sećam – i potvrdila. Možda je postojala razlika u prevodu, možda je Mladić hteo da kaže 'on je pobegao', umesto 'on je ubijen'; to je takođe moguće.“

Džozef se prisetio i toga da je Tolimir jednom generalu UNPROFOR-a lično rekao da „muškarci mogu biti evakuisani iz Žepe ukoliko [Bošnjaci] pristanu na sveobuhvatnu razmenu zarobljenika“.

Svedok je, međutim, rekao kako ne može pouzdano da svedoči o Tolimirovim stvarnim namerama.

Prva optužnica protiv Tolimira objavljena je u februaru 2005., da bi on bio uhapšen u maju 2007. U decembru 2009. izjasnio se kao nevin po svim tačkama optužnice.

Velma Šarić je obučena novinarka IWPR-a iz Sarajeva.

Location: Balkans

Topic: Medunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/zvani%C4%8Dnik-un-govori-o-egzodusu-iz-%C5%BEepe>